

Marta Luty-Michalak
Instytut Socjologii, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego

Aneta Gawkowska, *Skandal i ekstaza. Nowy Feminizm na tle koncepcji pojednania według Jana Pawła II*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2015

Czy we współczesnym świecie, w którym dominuje dualizm i wszechobecny konflikt, pojednanie jest możliwe? Czy możliwe jest przewyciężenie nowoczesnego indywidualizmu na rzecz poczucia wspólnoty i jedności, tak powszechnych w epoce średniowiecza? W jaki sposób przewyciężyć ów dualizm oraz myślenie w kategoriach konfliktu? Jak zauważa autorka we wstępie książki, już samo rozważanie kwestii związanych z pojednaniem uznawane jest współcześnie za skandal, który definiuje ona jako występowanie sprzeczności pomiędzy daną ideą a poglądami istniejącymi w rzeczywistości społeczno-kulturowej. Skandaliczność pojednania wynika w jej mniemaniu z faktu, iż stoi ono w sprzeczności z dominującym obecnie indywidualizmem i konfliktem. W związku z faktem, iż autorka jest doktorem socjologii, nie mogło zabraknąć podkreślenia faktu, iż socjologia zajmuje się diagnozą konfliktów, rozłamów i dualizmów, co powoduje, że jej pierwotny cel, jakim miało być tworzenie ładu społecznego, zszedł na dalszy plan. Pojednanie nie stanowi atrakcyjnego tematu analiz naukowych, dlatego też problematyka podjęta przez autorkę jest tak istotna. Godny podkreślenia jest fakt, że podjęła się ona socjologicznej analizy teologicznego znaczenia idei pojednania w nauczaniu Jana Pawła II, a także w inicjatywach podejmowanych podczas jego pontyfikatu.

Dwa pierwsze rozdziały odnoszą się do pojęcia pojednania. W rozdziale pierwszym autorka skupiła swoją uwagę na teoretyczno-teologicznych aspektach idei pojednania, które obecne są w licznych tekstach oraz dokumentach papieskich. Nie zapomniała przy tym o ukazaniu wzajemnego związku pomiędzy tematyką społeczną oraz teologiczno-religijną, odwołując się przy tym do teorii takich klasyków socjologii, jak Max Weber czy Émile Durkheim. Rozdział drugi z kolei stanowi opis praktycznych inicjatyw, takich jak działania czy wypowiedzi publiczne czynione przez Jana Pawła II podczas jego pontyfikatu. Całe życie papieża naznaczone było działaniami, w których motyw pojednania był jednym z kluczowych, a wybaczenie własnemu zamachowcy, Ali Agcy, jest chyba najbardziej znamiennym tego przykładem. Istotny z punktu widzenia problematyki niniejszej książki wydaje się również być fakt, że w 1995 roku z okazji IV Konferencji ONZ poświęconej tematyce kobiet papież wystosował „List do kobiet”. To właśnie od tego momentu Jan Paweł II stał się propagatorem idei Nowego Feminizmu, który w jego odczuciu prowadzić miał do wzajemnego pojednania kobiet i mężczyzn. Jednakże jeszcze przed 1995 rokiem w jego nauczaniu odnaleźć można wiele elementów nauczania nawiązujących do teologii ciała.

Druga część książki poświęcona została właśnie analizie Nowego Feminizmu. W rozdziale trzecim autorka ukazała jego źródła w nauczaniu papieskim odnoszącym się do kobiet, seksualności oraz pojednania przedstawicieli obu płci. Natomiast analiza Nowego Feminizmu jako nurtu feministycznego zawarta została w ostatnim, czwartym rozdziale książki. Wychodząc od opisu korzeni idei Nowego Feminizmu, które sięgają katolickiej teologii kobiety oraz teologii ciała sformułowanej przez Jana Pawła II, przechodzi ona do analizy treści pism nowofeministycznych, zwłaszcza w kontekście ich implikacji społecznych, a bardziej nawet społeczno-filozoficznych. Uwadze jej nie umknął wpływ idei Nowego Feminizmu na

kształtowanie się sposobu postrzegania i myślenia o społeczeństwie i o temacie pojednania kobiet z mężczyznami.

Pojednanie, tak pomiędzy kobietami a mężczyznami, jak również i w szerszym zakresie znaczeniowym, możliwe jest jedynie poprzez odrzucenie ideologii indywidualizmu i koncentrację na dobru wspólnym, a nie na sobie samym, co wymaga przyjęcia postawy obdarowywania innych miłością i przyjmowania jej od nich. Postawa taka prowadzić może w ujęciu Jana Pawła II do odczuwania stanów emocjonalnych i ekstazy, której istotą nie jest chwilowe, ulotne uniesienie, lecz jak pisze autorka, wyjątkowe doświadczenie liminalne, którego podstawę stanowić powinno ustawiczne dążenie do odbudowania więzi. Ekstaza jest więc stanem nieustannej pracy nad sobą samym, tak aby pielęgnować w sobie uczucie miłości i umiejętność obdarowywania nią innych. Jest to nieustanne wychodzenie ku drugiej osobie. Takie zdefiniowane stanu ekstazy prowadzi autorkę do wniosku, że Nowy Feminizm nie skupia się wyłącznie na kwestii pojednania kobiet i mężczyzn ale na pojednaniu w dużo głębszym znaczeniu takim, jak pojednanie każdego człowieka z życiem i innymi ludźmi, co prowadzić powinno do wzajemnej akceptacji.

Książka zawiera wiele ciekawych i interesujących spostrzeżeń oraz wniosków dotyczących zagadnienia pojednania, które w obliczu narastających współcześnie konfliktów zarówno indywidualnych, jak i zbiorowych, nie jest łatwe do osiągnięcia. Doktor Aneta Gawkowska rozważania swoje oparła na analizie treści nauczania Jana Pawła II i podejmowanych przez niego inicjatyw, co czyni lekturę książki jeszcze ciekawszą. Porusza ona niezwykle istotne ze społecznego punktu widzenia kwestie, sięgając przy tym do dorobku takich dyscyplin naukowych, jak: socjologia, teologia oraz filozofia. Autorka w błyskotliwy sposób ukazała skandaliczność pojednania w późnej nowoczesności oraz udowodniła, że ekstazy jest kluczowym warunkiem do jego osiągnięcia.